МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования
"Набережночелнинский государственный педагогический университет"

(ФГБОУ ВО "НГПУ")

УТВЕРЖДАЮ
Проректор по УР
Гайфутдинов А.М.
2020 г.

МОДУЛЬ 9 "ИСТОРИЯ РОДНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ"
Детская литература
рабочая программа дисциплины (модуля)

Закреплена за кафедрой	**Татарского языка и литературы, методик их преподавания**
Направление подготовки	**44.03.05 Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки), профили Родной язык и литература, Русский язык**
Квалификация	**бакалавр**
Форма обучения	**заочная**
Общая трудоемкость	**2 ЗЕТ**

Часов по учебному плану	72
в том числе:	
аудиторные занятия	10
самостоятельная работа	58
зачет	4

Виды контроля на курсах:
зачет 5

Распределение часов дисциплины по курсам

Курс	5		Итого	
Вид занятий	УП	РП		
Лекции	4	4	4	4
Практические	6	6	6	6
Итого ауд.	10	10	10	10
Контактная	10	10	10	10
Сам. работа	58	58	58	58
Часы на контроль	4	4	4	4
Итого	72	72	72	72

Программу составил(и):
канд.филол.наук, доцент, Галиуллин Р.Р.

Рабочая программа дисциплины
Детская литература

разработана в соответствии с ФГОС:
Федеральный государственный образовательный стандарт высшего образования по направлению подготовки 44.03.05 Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки) (уровень бакалавриата) (приказ Минобрнауки России от 22.02.2018г. №125)

Рабочая программа одобрена на заседании кафедры
Татарского языка и литературы, методик их преподавания

Протокол от 29.04.2020 г. № 8
Срок действия программы: 2020-2021 уч.г.
Зав. кафедрой к.филол.наук, доц. Галиуллин Р.Р.

1. ЦЕЛЬ И ЗАДАЧИ ОСВОЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ (МОДУЛЯ)	
1.1	Цель освоения дисциплины: сформировать способность воспринимать межкультурное разнообразие общества при изучении произведений детской литературы.
1.2	Задачи освоения дисциплины:
1.3	формировании представления о детской литературе как о высоком искусстве, имеющем свою специфику, историю, свои вершинные достижения;
1.4	ознакомлении с литературными направлениями и наиболее известными представителями татарской детской литературы;
1.5	формировании знаний о закономерностях развития татарской литературы различных исторических эпох;
1.6	освоении основных теоретических понятий, рассмотрении фольклора и детской литературе в историческом аспекте;
1.7	выявлении места татарской детской литературы в контексте мировой литературы;
1.8	формировании способностей применения знаний, полученных в ходе изучения курса в практической деятельности.

2. МЕСТО ДИСЦИПЛИНЫ (МОДУЛЯ) В СТРУКТУРЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ	
Цикл (раздел) ОП:	Б1.О.09
2.1	**Требования к предварительной подготовке обучающегося:**
2.1.1	Курсовая работа по родной литературе
2.1.2	Методика обучения родному языку и литературе
2.1.3	Методика обучения русскому языку
2.1.4	Производственная педагогическая практика
2.1.5	Синтаксис родного языка
2.1.6	Татарская литература 40-60-х гг.
2.1.7	Татарская литература 60-80-х гг.
2.1.8	Технологии и средства цифрового обучения
2.1.9	Учебная практика научно-исследовательская работа (получение первичных навыков научно-исследовательской работы)
2.1.10	Внеучебная деятельность по дисциплине "Русский язык"
2.1.11	Курсовая работа по родному языку
2.1.12	Методы психолого-педагогического исследования
2.1.13	Морфология родного языка
2.1.14	Производственная культурно-просветительская практика
2.1.15	Социология
2.1.16	Татарская литература 20-30- гг.
2.1.17	Татарская литература начала XX века
2.1.18	Технологии обучения детей с особыми образовательными потребностями
2.1.19	Учебная практика по родному языку и литературе
2.1.20	Внеучебная деятельность по дисциплине "Родной язык" и "Родная литература"
2.1.21	Возрастная и педагогическая психология
2.1.22	Древняя татарская литература, литература XIX века
2.1.23	Иностранный язык
2.1.24	История русского литературного языка
2.1.25	Лексикология родного языка
2.1.26	Общая и социальная психология
2.1.27	Практикум по орфографии и пунктуации современного татарского языка
2.1.28	Производственная практика по внеурочной деятельности
2.1.29	Производственная практика по воспитательной работе
2.1.30	Психолого-педагогический практикум
2.1.31	Пунктуационные нормы современного татарского языка
2.1.32	Словообразование родного языка

2.1.33	Учебная практика по получению первичных навыков ведения образовательной деятельности по предмету "Русский язык"
2.1.34	Введение в литературоведение
2.1.35	Информационные системы и технологии в профессиональной деятельности
2.1.36	История (история России, всеобщая история)
2.1.37	Концепции современного естествознания
2.1.38	Основы общей педагогики, история педагогики и введение в педагогическую деятельность
2.1.39	Русский язык и культура речи
2.1.40	Теория языка
2.1.41	Философия
2.1.42	Фольклор родного народа
2.1.43	Фонетика родного языка
2.2	**Дисциплины и практики, для которых освоение данной дисциплины (модуля) необходимо как предшествующее:**
2.2.1	Производственная преддипломная практика
2.2.2	Модернизм и постмодернизм в татарской литературе
2.2.3	Подготовка к сдаче и сдача государственного экзамена
2.2.4	Преддипломная практика
2.2.5	Традиции и новаторства в современной татарской прозе
2.2.6	Эволюция детектива в татарской литературе
2.2.7	Этнокультура народов РТ
2.2.8	Защита выпускной квалификационной работы, включая подготовку к процедуре защиты и процедуру защиты

3. ПЛАНИРУЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ОБУЧЕНИЯ ПО КАЖДОЙ ДИСЦИПЛИНЕ (МОДУЛЮ), ОБЕСПЕЧИВАЮЩИЕ ДОСТИЖЕНИЕ ПЛАНИРУЕМЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ОСВОЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ

УК-5: Способен воспринимать межкультурное разнообразие общества в социально-историческом, этическом и философском контекстах

УК-5.2: Соблюдает требования уважительного отношения к историческому наследию и культурным традициям различных национальных и социальных групп в процессе межкультурного взаимодействия на основе знаний основных этапов развития России в социально-историческом, этическом и философском контекстах

УК-5.1: Демонстрирует умение находить и использовать необходимую для взаимодействия с другими членами общества информацию о культурных особенностях и традициях различных социальных и национальных групп

ОПК-2: Способен участвовать в разработке основных и дополнительных образовательных программ, разрабатывать отдельные их компоненты (в том числе с использованием информационно-коммуникационных технологий)

ОПК-2.1: Демонстрирует знание основных компонентов основных и дополнительных образовательных программ

ОПК-8: Способен осуществлять педагогическую деятельность на основе специальных научных знаний

ОПК-8.1: Демонстрирует специальные научные знания в т.ч. в предметной области

В результате освоения дисциплины обучающийся должен

3.1	**Знать:**
3.1.1	детскую литературу как вполне самостоятельное историко-литературное явление, отражающее общие тенденции развития отечественной и мировой культуры, литературы;
3.1.2	классификацию жанров детского фольклора;
3.1.3	этапы истории детской литературы и современные тенденции ее развития;
3.1.4	специфику детской литературы;
3.1.5	ключевые теоретические понятия детского фольклора и детской литературы;
3.1.6	содержание художественных произведений детской литературы (родной, русской, мировой);
3.1.7	основные идеи критических статей;
3.1.8	монографическое творчество выдающихся детских писателей, как татарских, так и принадлежащих мировой культуре;
3.1.9	основные этапы историко-литературного процесса формирования детской литературы и книги; разделы детской литературы и тематику детского чтения;
3.1.10	особенности межкультурной коммуникации.
3.2	**Уметь:**

3.2.1	самостоятельно оценивать соответствие произведения ожиданиям разных групп юных читателей;
3.2.2	находить связи детской литературы с устным народным творчеством и мировой литературой;
3.2.3	пользоваться научной и справочной литературой;
3.2.4	анализировать произведения в контексте других искусств и в контексте детского творчества;
3.2.5	заинтересовать детей литературными произведениями;
3.2.6	приобрести навыки литературоведческого анализа, определить современное значение произведений, их эстетическую ценность.
3.2.7	организовывать и проводить литературные вечера;
3.2.8	организовывать и проводить игры, направленные на развитии творческтй фантазии у детей;
3.2.9	разрабатывать основные и дополнительных образовательных программы.
3.3	**Владеть:**
3.3.1	навыками выразительного чтения произведений детской литературы;
3.3.2	навыками отбора литературных произведений, отвечающее особенностям различных возрастных периодов;
3.3.3	навыками составления списков литературы для чтения младших школьников;
3.3.4	навыками составления списков литературы для чтения старших школьников;
3.3.5	навыками осуществлять педагогическую деятельность на основе специальных научных знаний.

4. СТРУКТУРА И СОДЕРЖАНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ (МОДУЛЯ)

Код занятия	Наименование разделов и тем /вид занятия/	Семестр / Курс	Часов	Компетен-ции	Литература	Интер акт.	Примечание
	Раздел 1. Татар балалар әдәбияты предметы, аңа хас үзенчелекләр.						
1.1	Татар балалар әдәбияты фәнен өйрәтүнең нәзари нигезләре. Балалар әдәбиятында дидактика һәм әдәбилек. Балалар һәм үсмерләрнең уку даирәсе. Өйрәнелү тарихы. Тарихи чорларга бүленеше.Татар балалар әдәбиятының формалашуы. К.Насыйри иҗаты. /Лек/	5	2	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
1.2	Чаллы төбәге татар балалар әдәбияты /Ср/	5	6	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
	Раздел 2. Жанр формалары һәм стиль эволюциясе.						
2.1	Татар балалар фольклоры. Әсәрләрне функциональ яктан төркемләү. Татар балалар фольклоры жанрлары. Татар халкының йола иҗаты. Бу йолаларда балаларның урыны. /Ср/	5	6	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
	Раздел 3. XIX гасыр татар балалар әдәбияты.						
3.1	XIX гасыр татар балалар әдәбияты. Каюм Насыйри иҗаты. /Ср/	5	6	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
	Раздел 4. XX йөз башы татар балалар әдәбияты						
4.1	XX йөз башы татар балалар әдәбияты /Ср/	5	6	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
4.2	Ф.Әмирхан,Г.Ибраһимов, Г.Исхакый иҗаты. /Пр/	5	1	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
4.3	Г.Тукай иҗаты /Ср/	5	6	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	

	Раздел 5. 1920-1930 нчы еллар татар балалар әдәбияты.						
5.1	1920-1930 нчы еллар татар балалар әдәбиятына күзәтү. Һ.Такташ, М.Жәлил, А.Алиш иҗаты /Пр/	5	2	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
	Раздел 6. 1940-1960 нче еллар татар балалар әдәбияты						
6.1	Ф.Кәрим, Ә.Ерикәй, Г.Кутуй, Н.Исәнбәт иҗаты. Г.Гобәй, Ә.Фәйзи, И.Туктар, Г.Бакир, Б.Рәхмәт, Д.Аппакова иҗаты /Ср/	5	6	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
6.2	А.Тимергалин, Р.Фәизов, Ф.Яхин, Ф.Бәйрамова, Г.Гыйльманов иҗаты. /Ср/	5	6	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
6.3	1960 нчы еллар татар балалар әдәбияты. /Пр/	5	1	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
	Раздел 7. 1960- 1990нчы еллар һәм XXI гасыр башы балалар әдәбияты						
7.1	Балалар әдәбиятының чит телләргә тәрҗемә ителүе. Милли балалар әдәбияты контекстында чит ил балалар әдәбияты.Тәнкыйтьтә һәм публицистикада балалар һәм үсмерләр әдәбияты. /Лек/	5	2	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
7.2	1940 нчы еллар татар балалар әдәбияты. Ф.Кәрим, Г.Кутуй, Ә.Ерикәй, Н.Исәнбәт иҗаты. /Ср/	5	4	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
7.3	Татар балалар поэзиясе. Ш.Галиев, Р.Миңнуллин иҗатлары. /Пр/	5	2	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
7.4	Татар балалар прозасы. Л.Ихсанова, Р.Хафизова иҗатларыТатар балалар прозасы. Ф.Шәфигуллин, Г.Мөхәммәтшин, Р.Мингалим, Ф.Яруллин, Р.Батулла иҗатлары. /Ср/	5	6	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
7.5	1960- 1990нчы еллар һәм XXI гасыр башы балалар әдәбияты. /Ср/	5	6	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	
7.6	/Зачёт/	5	4	УК-5.1 УК-5.2 ОПК-2.1 ОПК-8.1	Л1.1Л2.1Л3.1 Э1 Э2	0	

5. ФОНД ОЦЕНОЧНЫХ СРЕДСТВ

5.1. Контрольные вопросы и задания

Промежуточная аттестация
Вопросы для подготовки
Раздел 1. Татар балалар әдәбияты предметы, аңа хас үзенчелекләр.
1.Татар балалар әдәбиятына куелган таләпләр.
2.Урта гасырлар татар балалар әдәбияты (X-XVIII гасырлар).
3.XIX гасыр (1800-1905).
4.XX йөз башы (1905-1917).
5.XX йөз (1917-2000).

6.XXI гасыр башы балалар әдәбияты.
Методик күрсәтмә: татар балалар әдәбиятына хас үзенчәлекләрне билгели белергә. Татар балалар әдәбиятын тарихи чорларга бүленеше һәм һәр чорга хас үзенчәлекләрне күрсәтә белергә. Балалар әдәбиятының балалар психологиясенә нигезләнүен аңларга.
Тикшерү өчен сораулар:
1. Татар балалар әдәбиятының өйрәнү предметы һәм объектын билгеләгез.
2. 1905-1917 нче еллар татар балалар әдәбиятына караган әсәрләрне балаларның яшь үзенчәлекләренә карап тәкъдим итегез.
3. Бер әсәр мисалында әдәби образның бирелеш үзенчәлеген аңлатыгыз.
4. Бер әсәр мисалында хикәяләү үзенчәлеген аңлатыгыз.
5. Балалар өчен язылган әсәрләрнең кызык һәм мавыктыргыч булуы (сюжеты, композициясе, конфликты, идея-эстетик үзенчәлеге, юморның роле).
6. Бер әсәр мисалында әсәрнең тел-стиль үзенчәлеген аңлатыгыз.
7. Балалар һәм үсмерләрнең уку даирәсен билгеләгез.
8. Балалар әдәбиятының башка фәннәр белән бәйләнешен күрсәтегез.
9. «Балалар китабы» һәм «Балалар әдәбияты китабы» төшенчәләре, аларның уртак һәм аермалы якларын билгеләгез.
10. Балалар әбиятында дидактика һәм әдәбилекнең мөнәсәбәтен мисаллар ярдәмендә аңлатыгыз.
11. Балалар әдәбияты турында тәнкыйди һәм публицистик хезмәтләргә күзәтү ясагыз (Г.Тукай, Р.Фәхретдинов, Г.Ибраһимов, Р.Г.Кукушкин, Р.Ф.Ягьфәров, Ж.Г.Вәҗиева, Ф.И.Ибраһимова, М.Х.Вәлиев һ.б.).
12. Беренче уку китаплары, хрестоматияләр барлыкка килү.
Раздел 2. Жанр формалары һәм стиль эволюциясе.
1. Татар халык иҗаты, аның төп тармаклары.
2. Функциональ принциптан чыгып татар балалар фольклорын төркемнәргә бүлү: бала багу поэзиясе, балачак поэзиясе, уен фольклоры.
3. Балалар фольклоры жанрлары.
Методик күрсәтмә: Балалар фольклоры турында төшенчә бирә белергә. Татар балалар фольклорының үзенчәлекләрен, аның бала тәрбияләүдәге роле һәм әһәмиятен билгели белергә. Функциональ принциптан чыгып татар балалар фольклорын төркемнәргә бүлә белергә. Балалар фольклоры жанрларын белергә. Татар балалар фольклорын өйрәнү тарихыннан күзаллау булдырырга.
Тикшерү өчен сораулар:
1. Бала багу поэзиясе. Аның үзенчәлекле яклары, жанрларын билгеләгез.
2. Куңел ачу фольклоры, аның жанрларын атагыз. Аларның килеп чыгышын аңлатыгыз, үзенчәлекләрен билгеләгез.
3. Уен фольклоры. Аның төрләрен күрсәтегез. Аларның төзелеше, эчтәлеге, әһәмиятен билгеләгез.
4. Татар балалар фольклорын өйрәнү тарихына күзәтү ясагыз.
5. Бала тәрбияләүдә фольклорның тәрбияви әһәмиятен дәлилләгез.

Раздел 3. XIX гасыр татар балалар әдәбияты.
1. Татар балалар әдәбиятының формалашуы.
2. К.Насыйри иҗаты.
Методик күрсәтмә: татар балалар әдәбиятының барлыкка килү һәм үсү тарихын аңлатырга, аңа фольклорның тәэсирен күрсәтергә, XIX гасыр татар балалар әдәбиятының мәгрифәтчелек дидактизмы кысаларында формалашуы, эчтәлеге ягыннан дини һәм дөньяви юнәлешләргә бүленүе.
Тикшерү өчен сораулар:
1. Болгар чорында мәктәп һәм мәдрәсәләрнең торышына күзәтү ясагыз.
2. 17-18 гасырларда балалар укыган китапларны атагыз.
3. Синкретик характердагы әсәрләрнең кими бару сәбәпләрен аңлатыгыз.
4. XIX гасырның икенче яртысында рус һәм Көнбатыш Европа, Шәрыкь әдәбиятының йогынтысын күрсәтегез.
5. Беренче уку китаплары, хрестоматияләрне санагыз, үзенчәлекләрен билгеләгез.
6. К.Насыйриның тормыш юлы, әдәби, гыйльми эшчәнлеге, иҗат үзенчәлекләрен билгеләгез.
7. К.Насыйри - татар балалар әдәбиятына нигез салучы мәгрифәтче галим булуын дәлилләгез.
Раздел 4. XX йөз башы татар балалар әдәбияты
1. XX гасыр башында татар балалар әдәбиятының ике юнәлештә үсүе.
2. Драматургиядәге торгынлык.
3. Балалар матбугаты.
4. Балалар әдәбияты тәнкыйтә формалашу.
4. Тәржемә эшчәнлеге.
Методик күрсәтмә: дини-дидактик, схематик характердагы әдәбият һәм сәнгатьчә фикерләү юнәлеше булуын белергә, һәр ике юнәлешкә хас сыйфатларны аерып чыгарырга, матбугат, тәржәмәгә хас сыйфатларны билгеләргә.
Тикшерү өчен сораулар:
1. XX йөз башы татар балалар әдәбиятында төп мотивларны билгеләгез.
2. Революцион борылышлар, яңа мәктәп, мәдрәсәләр барлыкка килү, җәдитчә укыту системасы, яңа дәреслекләр кебек чор үзгәрешләренең балалар әдәбиятына йогынтысын мисаллар ярдәмендә аңлатыгыз
3. Г.Тукай, Г.Ибраһимов, Н.Думави, К.Биккулов, М.Укмаси, Ф.Агеев дәреслекләренә бәя бирегез.
4. Драматургиядәге торгынлыкның сәбәпләрен аңлатыгыз.
5. Балалар өчен махсус журнал-газеталар «Тәрбиятел-әтфаль», «Ак юл», “Тәрбия”, “галәме Сыйбъян”, “Әл-ислах”, “Балалар дөньясы”, “Өлфәт”, “Аң” һ.б. эшчәнлегенә бәя бирегез.
6. Балалар әдәбияты тәнкыйтә формалашуга китергән шартларны билгеләгез.
7. Беренче тәнкыйть мәкаләләренең авторларын атагыз, аларга бәя бирегез.

8. Тәржемә эшчәнлегенә күзәтү ясагыз һәм үз бәягезне бирегез.
9. XX йөз башы татар балалар әдәбиятына күзәтү ясагыз, үзенчәлекләрне билгеләгез, күзәтү ясаганда нинди үзенчәлекләргә аеруча басым ясарга кирәк? Фикерегезне мисаллар ярдәмендә дәлилләгез.
10. Г.Тукай мәктәбен дәвам иттерүчеләр буларак М.Гафури, З.Ярмәки. Н.Думави, М.Укмаси, С.Сүнчәләй h.б. ижатының үзенчәлекләрен билгеләгез. Аларны ни өчен Г.Тукай мәктәбен дәвам итттерүчеләр дип атыйбыз, фикерегезне мисаллар ярдәмендә дәлилләгез.
11. Дәрдемәнд шигырьләрендәге фәлсәфәне күрсәтегез. «Бәллү», «Видагь», «Кораб» шигырьләренә анализ ясагыз. Дәрдмәнднең «Ике туган», «Нури белән Зәйнәп», «Бодай», «Бер хәзинә» хикәяләренә анализ ясагыз.
12. М.Гафуриның мәсәл жанрын үстереп җибәрүен дәлилләгез.
13. Г.Исхакыйның тормыш юлы һәм әдәби эшчәнлеге турында доклад әзерләгез.
14. Ф.Әмирхан һәм Г.Ибраһимовның хикәяләрен чагыштырыгыз, уртак һәм аермалы якларын билгеләгез.
15. З.Ярмәки иҗатына хас үзенчәлекләрне билгеләгез.
16. Н.Думавиның педагогик эшчәнлегенә бәя бирегез.

Әдәбият

Төп әдәбият:

1. Балалар әдәбияты // Татар әдәбияты тарихы. Алты томда. Т. 1-6. – Казан: Тат.кит.нәшр.
2. Минһаҗева Л.И., Мияссарова И.Х. Татар балалар әдәбияты: Урта һәм югары педагогик уку йортлары өчен уку ярдәмлеге /Л.И.Минһаҗева, И.Х.Мияссарова. – Казан: Татарстан Республикасы “Хәтер” Нәшрияты (ТаРИХ), 2003. – 351б.
3. Татар балалар әдәбияты. Хрестоматия. Ике томда. Т.1-2 /Төз. Л.Минһаҗева, И.Мияссарова. – Казан: Татарстан Республикасы “Хәтер” Нәшрияты (ТаРИХ), 2003. – 383 б.

Өстәмә әдәбият:

1. Ибраһимова Ф. Сабыйларны үз итеп /Ф.Ибраһимова. - Казан: Тат. кит. нәшр., 1998.
2. Шәрипов Ә.М. Татар балалар әдәбияты. Укытучыларга методик кулланма / Ә.М.Шәрипов. – Яр Чаллы типографиясе, 2003.

Раздел 5. 1920-1930 нчы еллар татар балалар әдәбияты.
1. 1920-1930 еллар балалар әдәбиятына хас үзенчәлекләр.
2. Балалар матбугаты.
3. Иҗат методы турында барган бәхәсләр.
4. Балалар өчен беренче сәхнә әсәрләре язылу.

Методик күрсәтмә: “Балалар әдәбияты нәшрияты турында” ВКП(б) ҮК карары (1933). Язучыларның Бөтенсоюз съездында балалар әдәбияты турындагы мәсьәләләрнең каралуы. Татарстан Язучылар берлеге оешу, аның каршында балалар секциясе төзелүтурында мәгълүматлы булу. 1920-1930 еллар балалар әдәбиятына хас үзенчәлекләрне билгеләү, аларның сәбәпләрен күрсәтү. Иҗат методы турында төшенчә бирү, аның тирәсендә барган бәхәсләрне билгеләү. Татар язучыларының Октябрь инкыйлабына мөнәсәбәте: 1) революцияне яклау, аңа хезмәткә күчү; 2) ике аралыкта бәргәләнү, хакыйкатьне таба алмау; 3) большевиклар идеологиясен кабул итә алмыйча мөһәҗирлеккә китү.

Тикшерү өчен сораулар:
1. 1920 нче елларда иҗтимагый-сәяси вәзгыятькә бәя бирегез.
2. Инкыйлаб, гражданнар сугышы, 1921-1922 нче еллардагы ачлык, диннең тыелуы, уку-укыту системасындагы үзгәрешләр, Татарстан пионер оешмалары төзелү h.б.шартларның балалар әдәбиятына тәэсирен билгеләгез.
3. Дәүләтнең балалар әдәбиятына мөнәсәбәтен бәяләгез. Бәягезне үз фикерләрегез белән ныгытыгыз.
4. Балалар матбугаты. Аны оештыру һәм үстерүдә М.Җәлил, А.Шамов, Г.Бакиров, И.Туктар эшчәнлегенә бәя бирегез.
5. 1920-1930 нчы елларда С.Әдһәмова, Г.Гомәр, Х.Туфан, Г.Толымбай, К.Нәҗми, Л.Гыйльми иҗатыныэ үзенчәлекләрен билгеләгез.
6. 1920-1930 нчы елларда иҗат методы турында нинди бәхәс туа?
7. Балалар өчен язылган беренче сәхнә әсәрләрен атагыз.
8. 1930 нчы елларда елларда иҗтимагый-сәяси вәзгыятькә бәя бирегез.
9. “Балалар әдәбияты нәшрияты турында” ВКП(б) ҮК карары (1933) нәрсә турында?
10. Язучыларның Бөтенсоюз съездында балалар әдәбияты буенча нинди мәсьәләләр карала.
11. Татарстан Язучылар берлеге оешу елларын күрсәтегез, аның каршында нинди секция төзелә?
12. Татар язучыларының Октябрь инкыйлабына мөнәсәбәтен билгеләгез, сәбәпләрен аңлатыгыз.
13. Инкыйлабтан соң әдәбиятның идеологиягә буйсындырылу сәбәпләрен билгеләгез.
14. Поэзиянең яңа эчтәлек алуына китергән сәбәпләрне билгеләгез.
15. «Балалар авангардизмы» төшенчәсе нәрсәне аңлата? Аның белән кемнәр мавыга?
16. Драматургиянең үсешенә китергән сәбәпләрне билгеләргә. Бу өлкәдә актив иҗат иткән авторларны санарга, аларның иҗат үзенчәлекләрен билгеләргә.
17. Балалар әдәбияты тәнкыйте һәм публицистикасы эшчәнлегенә бәя бирегез.

Раздел 6. 1940-1960 нчы еллар татар балалар әдәбияты.
1. 1940-1960 нчы еллар татар балалар әдәбиятына хас үзенчәлекләр.
2. 1940-1960 нчы еллар балалар әдәбиятында тема һәм жанрлар төрлелеге.

Методик күрсәтмә: 1940-1960 нчы еллар татар балалар әдәбиятына хас үзенчәлекләрне белергә. М.Җәлил, Ф.Кәрим, Г.Әпсәләмов, Г.Кутуй, Ә.Исхак, Ә.Фәйзи, А.Алиш, Ә.Айдар, Ш.Маннур, Д.Аппакова, Ф.Кәрим, Г.Кутуй. Г.Әпсәләмов, Г.Бакир, Н.Дәүли h.б. иҗатына хас үзенчәлекләрне күрсәтергә.

Тикшерү өчен сораулар:
1. Бөек Ватан сугышының әдәбиятка тәэсире турында сөйләгез.
2. Фронт һәм тылдагы батырлыкларның әдәбиятта чагылышы турында сөйләгез..
3. Өлкәннәр һәм балалар укуының якынаю сәбәпләрен күрсәтегез.
4. 1940-1960 нчы еллар балалар әдәбиятында нинди тема һәм жанрлар өстенлек итә?
5. Сугыш һәм аннан соңгы илне төзекләндерү кебек вакыйгалар белән бәйле чор проблемаларының 1940-1960 нчы еллар

татар балалар әдәбиятының үзәк темаларына әверелү сәбәпләрен аңлатыгыз.
6. 1940-1960 нчы еллар балалар әдәбиятында әсәрләрдә нинди пафос өстенлек ала?.
7. 1940-1960 нчы еллар балалар әдәбиятында төп образларны атагыз.
8. Бөек Ватан сугышы чорында кайсы татар әдипләре фронтка китә, аларның иҗатына бәя бирегез.
9. Балалар әдәбиятына игътибар көчәюнең сәбәпләрен атагыз.
10. Матбугат эшчәнлегенә бәя бирегез.
11. Поэзиянең алга алынуының сәбәпләрен билгеләгез.
12. Проза үсеше-үзгәрешенең шартларын атагыз.
13. 1940-1960 нчы елларда драматургия формалашып житә дигән нәтиҗә чыгарырга мөмкинме, җавабыгызны мисаллар ярдәмендә дәлилләгез.
14. Драматургиягә аңа хас кимчелекләрне билгеләгез.
15. Балалар әдәбияты тәнкыйте җанлануының сәбәпләрен билгеләгез.
Раздел 7. 1960- 1990нчы еллар һәм XXI гасыр башы балалар әдәбияты.
1. 1960-2000 нче еллар балалар әдәбиятына хас үзенчәлекләр.
2. 1960-2000 еллар балалар әдәбиятын ике чорга бүлеп карау.
3. Балалар әдәбиятында өлкән буын язучылар һәм яңа исемнәр.
4. Балалар өчен сәнгатьнең яңа төрләре барлыкка килү.
5. Яңа агымнар, жанрлар барлыкка килү.
6. Совет чорында тыелган язучыларның әдәбиятка кире кайтарылуы
7. Балалар әдәбиятының чит телләргә тәрҗемә ителүе. Милли балалар әдәбияты контекстында чит ил балалар әдәбияты.
Методик күрсәтмә: а) торгынлык чоры әдәбияты (1960-1985) һәм б) үзгәртеп кору чоры әдәбияты (1985-2000) хас үзенчәлекләрне билгеләргә. Яңа агымнар, жанрларны күрсәтергә.
Тикшерү өчен сораулар:
1. 1960-1990 еллар татар балалар әдәбиятына күзәтү ясагыз, кайсы үзенчәлекләргә аеруча басым ясарга кирәк, фикерегезне дәлилләгез.
2. Җәмгыяттәге иҗтимагый, икьтисади, сәяси, милли үзгәрешләрнең балалар әдәбиятына йогынтысын билгеләгез.
3. 1960-2015 еллар татар балалар әдәбиятында нинди яңа агымнар, жанрлар барлыкка килә.
4. 1960-2015 еллар балалар әдәбиятын нинди чорларга бүлеп карар идегез, фикерегезне дәлилләгез.
5. Балалар әдәбиятында өлкән буын язучылар һәм яңа исемнәрне атагыз.
6. 1960-2015 еллар татар балалар прозасына бәя бирегез.
7. Әкият жанрын кемнәр үстереп җибәрә, авторларны һәм аларның әсәрләрен атагыз, әсәрләренә бәя бирегез.
8. Хикәя жанрын кемнәр үстереп җибәрә, авторларны һәм аларның әсәрләрен атагыз, әсәрләренә бәя бирегез.
9. Повесть жанрын кемнәр үстереп җибәрә, авторларны һәм аларның әсәрләрен атагыз, әсәрләренә бәя бирегез.
10. 1960-2015 еллар татар балалар поэзиясенә бәя бирегез.
11. Ш.Галиев, И.Юзеев, Р.Миңнуллин, Х.Халиков, М.Фәйзуллина, Н.Мадьяров, Р. Вәлиева, Э.Мөэминова, Р.Вәлиев, Р. Фәйзуллин, Ф. Яруллин, Л.Лерон. Р.Корбан, Р.Газизов, Ә.Нигьматуллин, Мөҗәһит кебек әдипләрнең иҗатларына бәя бирегез.
12. 1960-2015 еллар татар балалар драматургиясенә бәя бирегез.
13. Ә.Әхмәт, Г.Бакиров, Г.Нәбиуллин, Т.Миңнуллин, Р.Батулла, Р.Мингалим, Р.Корбан, М.Гыйләҗев, А.Гыймадиев, Р.Гыйззәтуллин кебек әдипләрнең драматургиядәге эшчәнлегенә бәя бирегез.
14. 1960-2015 елларда балалар өчен сәнгатьнең нинди яңа төрләре барлыкка килә?
15. Совет чорында тыелган язучыларның әдәбиятка кире кайтарылуы (Г.Исхакый, Г.Рәхим, Ә.Айдар, Сирин, Ф.Агиев, Ш.Гәрәй h.б.) турында сөйләгез.
16. 1960-2015 елларда балалар өчен нинди яңа газета-журналлар барлыкка килә, аларның тоткан юнәлешенә бәя бирегез.
17. Балалар тәнкыйтенең торышына бәя бирегез.
18. 1960-2015 елларда фәнни-фантастик, детектив, мажаралы жанрларның алга чыгуының сәбәпләрен атагыз.
19. А.Тимергалин, Р.Фәизов, Җ.Дәрзаман, Г.Рәхим, Ф.Яхин иҗатларына бәя бирегез.
20. Балалар әдәбиятының чит телләргә тәрҗемә ителүе турында сөйләгез.
21. Милли балалар әдәбияты контекстында чит ил балалар әдәбиятын урынын билгеләгез, фикерләрегезне дәлилләгез.

5.2. Темы письменных работ

Текущий контроль успеваемости
Темы рефератов:
1. Татар балалар әдәбияты өйрәнү тарихы.
2. Балалар әдәбияты турында тәнкыйди һәм публицистик хезмәтләргә күзәтү (Г.Тукай, Р.Фәхретдинов, Г.Ибрahимов, Р.Г.Кукушкин, Р.Ф.Ягьфәров, Ж.Г.Вәҗиева, Ф.И.Ибрahимова, М.Х.Вәлиев h.б.).
3. Татар балалар фольклорының үзенчәлекләре, аның бала тәрбияләүдәге роле һәм әһәмияте.
4. Бала багу поэзиясе.
5. Күңел ачу фольклоры.
6. Уен фольклоры.
7. Балалар фольклоры жанрлары.
8. Татар балалар фольклорын өйрәнү тарихы (К.Насыйри, Г.Тукай, Н.Исәнбәт h.б.).
9. Йола иҗатының килеп чыгышы, яшәеше, йола фольклоры: ел вакытына бәйле (календарь), гаилә-көнкүреш йолалары, ырымнар. Йолаларның тәрбияви әһәмияте.
10. Татар балалар әдәбиятының формалашуы.
11. XIX гасыр татар балалар әдәбияты. К.Насыйри иҗаты.
12. 17-18 гасырларда балалар укыган китаплар (“Бәдәвам”, “Бакырган”, “Кисекбаш китабы”, “Һәфтияк”, “Иман шарты”, “Кәлилә вә Димнә”, “Ләйлә-Мәҗнүн”, “Мең дә бер кичә” h.б. К.Гали “Кыйссаи Йосыф”; Т.Ялчыгол “Рисаләи Газизә”;

Кормаши “Кыйссаи Таһир илә Зөһрә”; Котб “Хөсрәү вә Ширин”).
13. К.Насыйри - татар балалар әдәбиятына нигез салучы мәгърифәтче галим.
14. Г.Тукай, Г.Ибраһимов, Н.Думави, К.Биккулов, М.Укмаси, Ф.Агеев дәреслекләре.
15. ХХ гасыр башында татар балалар әдәбиятында дини-дидактик, схематик характердагы әдәбият һәм сәнгатьчә фикерләү юнәлеше.
16. Балалар өчен махсус журнал-газеталар эшчәнлеге («Тәрбиятел-әтфаль», «Ак юл», “Тәрбия”, “галәме Сыйбъян”, “Әл-ислах”, “Балалар дөньясы”, “Өлфәт”, “Аң” һ.б.).
17. ХХ йөз башы татар балалар әдәбиятына күзәтү.
18. Г.Тукай мәктәбен дәвам иттерүчеләр буларак М.Гафури, З.Ярмәки. Н.Думави, М.Укмаси, С.Сүнчәләй һ.б. ижатының үзенчәлекләре.
19. Дәрдемәнд шигърияте һәм прозасы.
20. Дәрдмәнд шигырьләрендә халык иҗаты традицияләре.
21. М.Гафури иҗатында мәсәл жанры.
22. Г.Исхакый әсәрләрендә Гоголь ижатының йогынтысы, «кечкенә» кеше фаҗигасе.
23. Ф.Әмирханның журналистик эшчәнлеге.
24. Ф.Әмирхан иҗатында психологизм.
25. Г.Ибраһимов әсәрләрендә реализм һәм романтизмның синтезы.
26. Г.Ибраһимов иҗатында гади халык фаҗигасенең сурәтләнеше.
27. З.Ярмәки шигырьләре.
28. Н.Думави иҗаты.
29. М.Укмаси иҗатында Тукай традицияләренең дәвамлылыгы.
30. 1920-1930 нчы елларда С.Әдһәмова, Г.Гомәр, Х.Туфан, Г.Толымбай, К.Нәҗми, Л.Гыйльми иҗаты.
31. 1940-1960 нчы еллар балалар әдәбиятында тема һәм жанрлар төрлелеге: М.Җәлил, Ф.Кәрим, Г.Әпсәләмов, Г.Кутуй, Ә.Исхак, Ә.Фәйзи, А.Алиш, Ә.Айдар, Ш.Маннур, Д.Аппакова һ.б.
32. 1940-1960 нчы еллар балалар әдәбиятының тематикасы һәм жанрлары.
33. Бөек Ватан сугышы чорында татар әдипләренең фронтгагы иҗаты (Ф.Кәрим, Г.Кутуй. Г.Әпсәләмов, Г.Бакир, Н.Дәүли һ.б.).
34. Торгынлык чоры әдәбияты (1960-1985);
35. Үзгәртеп кору чоры әдәбияты (1985-2000).
36.1960-2000 еллар татар балалар әдәбиятына күзәтү.
37. 1960-2000 еллар балалар әдәбиятында өлкән буын язучылар
38. 1960-2000 еллар балалар әдәбиятында яңа исемнәр.
39. 1960-2000 еллар балалар әдәбиятында әкият (Р.Хафизова, Ф.Яруллин, Батулла, Р.Мингалим һ.б.).
40. 1960-2000 еллар балалар әдәбиятында хикәя (Г.Рәхим, Н.Фәттах, З.Хөснияр, Л.Сабирова, Ш.Маннапов, Г.Сабитов, Л.Лерон, Р.Мөхәммәдиев, Ф.Зыятдинов һ.б.).
41. 1960-2000 еллар балалар әдәбиятында повесть (Л.Ихсанова, Б.Камалов, Р.Бәшәр, Ж.Дәрзаманов, А.Гыймадиев, Ф.Яруллин һ.б.).
42. 1960-2000 еллар балалар поэзиясе (Ш.Галиев, И.Юзеев, Р.Миңнуллин, Х.Халиков, М.Фәйзуллина, Н.Мадьяров, Р. Вәлиева, Э.Мөэминова, Р.Вәлиев, Р. Фәйзуллин, Ф. Яруллин, Л.Лерон. Р.Корбан, Р.Газизов, Ә.Нигьматуллин, Мөҗәһит һ.б.).
43. Ш.Маннур иҗаты.
44. Ж.Тәрҗеманов иҗаты.
45. З.Гомәрова ижаты.
46. Х.Халиков иҗаты.
47. З.Туфайлова ижаты.
48. Ә.Бикчәнтәева иҗаты.
49. Э.Мөэминова ижаты.
50. Н.Мадьяров ижаты.
51. Р.Вәлиева иҗатында Г.Тукай традицияләренең дәвамлылыгы.
52. Ш.Галиев иҗаты.
53. Р.Миңнулин иҗаты.
54. Ш.Маннур шигърияте һәм прозасы.
55. Газиз Нәбиулли иҗаты.
56. Гәрәфи Хәсәнов иҗаты.
57. Җәүдәт Дәрзаман әсәрләренең фольклор белән бәйләнеше.
58. Ринат Мөхәммәдиевнең “Ак кыялар турында хыял” повестенда заман образының бирелеше.
59. Мәрзия Фәйзуллинаның “Гаилә китабы” җыентыгында Ана һәм Бала мөнәсәбәтләренең бирелеше.
60. Хәкимҗан Халиков табышмаклары.
61. Р.Бәшәр әсәрләрендә образлар системасы.
62. Л.Лерон иҗатының жанр төрлелеге.
63. Р.Корбан иҗаты шигырьләрдә хыял, фантазия һәм реаль җирлек.
64. Фәнни-фантастик, мажаралы әсәрләр, аларның формалашу тарихы. 65. М.Юныс - маринист язучы.
66. Т.Миңнуллин әсәрләрендә фәлсәфи категорияләр.
67. Балалар әдәбиятына килүче яшь талантлар.
68. Балалар әдәбиятының чит телләргә тәрҗемә ителүе.
69. Милли балалар әдәбияты контекстында чит ил балалар әдәбияты.
70. Тәнкыйтьтә һәм публицистикада балалар һәм үсмерләр әдәбияты.
71. Балалар әдәбиятын махсус өйрәнүче тәнкыйтьчеләр. (Ф.И.Ибраһимова, Р.Г.Кукушкин, Р.Ф.Ягъфәров, Р.Н.Даутов,

Җ.Г.Вәҗиева, М.Х.Вәлиев һ.б.).
72. Г.Тукайның балалар өчен язган әсәрләренең тематикасы.
73. Г.Тукай әсәрләредә пейзаж, психологизм, әдәби детальләр, юмор-сатира алымнарының роле.
74. Г.Тукай төзегән уку китаплары, дәреслекләр.
75. Һ.Такташ әсәрләрендә романтизм һәм символизм.
76. Һ.Такташ әсәрләрендә тормыш гаделсезлеге белән килешмәүче гыйсьянчы герой.
77. М.Жәлил әсәрләренең халыкчанлыгы.
78. А.Алиш — әкиятче.
79. Балалар әдәбияты тәнкыйтен үстерү юнәлешендә Ф.Кәрим эшчәнлеге.
80. Н.Исәнбәтнең татар балалар фольклорын җыю һәм өйрәнү өлкәсендәге эшчәнлеге.
81. Б.Рәхмәт – балалар язучысы.
82. Ш.Галиевнең лирикасы һәм юмор-сатирасы.
83. Р.Миңнуллин иҗаты.
84. Р.Хафизова әкиятләрендә яхшылык һәм явызлык бирелеше.
85. Г.Мөхәммәтшин хикәяләрендә юмор.
86. Р.Мингалим шигырьләрендә сәяси аспект.
87. Ф.Яруллинның иҗатында әхлаклылык, мәрхәмәтлелек, шәфкатьлелек, мәсьәләләренең күтәрелүе.
88. Р.Батулла иҗатының жанр төрлелеге.
89. Ф.Бәйрамова әсәрләрендә милли концепция бирелеше.
90. Г.Гыйльманов иҗатында халык мифлары.

5.3. Фонд оценочных средств

см. Приложение к РПД

6. УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ И ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ (МОДУЛЯ)

6.1. Рекомендуемая литература

6.1.1. Основная литература

	Авторы, составители	Заглавие	Издательство, год
Л1.1	Шарипов А.М.	Литература народов Поволжья и Приуралья. Ч.1 Татарская литература: история и современность : учеб. пособие для студ. филолог. фак-тов вузов / А.М. Шарипов .— Н.Челны : ИП Гибадуллин М.З., 2018 .— 572с. — ISBN 978-5-907096-08 -0	ИП Гибадуллин М.З., 2018

6.1.2. Дополнительная литература

	Авторы, составители	Заглавие	Издательство, год
Л2.1	Зубарева Е.Е., Сигов В.К., Скрипкина В.А., Фетисова Л.Е., Зубаревой Е.Е.	Детская литература : учебник / Е. Е. Зубарева [и др.] ; под ред. Е.Е. Зубаревой .— М. : Высшая школа, 2004 .— 551с. — ISBN 5-06-004536-6.	М.: Высшая школа, 2004

6.1.3. Перечень учебно-методического обеспечения для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине

	Авторы, составители	Заглавие	Издательство, год
Л3.1	Шәрипов Ә.М.	Татар балалар әдәбияты : Укытучыларга методик кулланма / Ә.М. Шәрипов .— Яр Чаллы : Яр Чаллы типографиясе, 2003 .— 96 б.	Яр Чаллы типографиясе, 2003

6.2. Перечень ресурсов информационно-телекоммуникационной сети "Интернет"

Э1	Научная электронная библиотека eLIBRARY.RU. - Режим доступа: https://elibrary.ru
Э2	Электронный каталог библиотеки НГПУ. - Режим доступа: http://bibl.ngpi.net:81/cgi-bin/zgate.exe?init+test.xml,simple.xsl+rus

6.3. Перечень информационных технологий

6.3.1 Перечень лицензионного и свободно распространяемого программного обеспечения, в том числе отечественного производства

6.3.1.1	Антивирусное программное обеспечение Kaspersky Endpoint Security для бизнеса - Стандартный Band T: 250-499 Node 1 year Educational Renewal License: Договор № 2020.2987 от 21.02.2020
6.3.1.2	Desktop Education ALNG LicSAPk OLVS E 1Y AcademicEdition Enterprise : ДОГОВОР № 2020.13967 от 27.07. 2020
6.3.1.3	Office 365 ProPlus Open for Students ShrdSvr ALNG Subscriptions VL OLVS NL 1Month AcademicEdition Stdnt STUUseBnft :ДОГОВОР № 2020.13967 от 27.07.2020
6.3.1.4	Google Chrome: свободно распространяемое программное обеспечение https://www.google.com/intl/ru/chrome/privacy/eula_text.html
6.3.1.5	Mozilla Firefox: свободно распространяемое программное обеспечение https://www.mozilla.org/en-US/MPL/2.0/
6.3.1.6	Hamster ZIP Archiver: свободно распространяемое программное обеспечение http://hamstersoft.com/eula/

6.3.2 Перечень профессиональных баз данных и информационных справочных систем	
6.3.2.1	Электронно-библиотечная система (ЭБС) IPRbooks. - Режим доступа: www.iprbookshop.ru
6.3.2.2	Электронная библиотечная система «Юрайт» - Режим доступа: https://biblio-online.ru/
6.3.2.3	Информационная правовая система Гарант. - Режим доступа: http://www.garant.ru/

7. МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ (МОДУЛЯ)	
7.1	1-124 Учебная аудитория для проведения учебных занятий (423806, Республика Татарстан (Татарстан), г. Набережные Челны, ул. Низаметдинова, д. 28). Оборудование и технические средства обучения: компьютер, экран, проектор, учебно-наглядные пособия.
7.2	1-229 Учебная аудитория для проведения учебных занятий (423806, Республика Татарстан (Татарстан), г. Набережные Челны, ул. Низаметдинова, д. 28). Оборудование и технические средства обучения: компьютер, экран, проектор, доска, учебно-наглядные пособия.
7.3	1-205 Помещение для самостоятельной работы (423806, Республика Татарстан (Татарстан), г. Набережные Челны, ул. Низаметдинова, д. 28). Оборудование и технические средства обучения: компьютеры с возможностью подключения к сети «Интернет» и доступом в электронную информационно-образовательную среду, учебно-наглядные пособия.

8. МЕТОДИЧЕСКИЕ УКАЗАНИЯ ДЛЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПО ОСВОЕНИЮ ДИСЦИПЛИНЫ (МОДУЛЯ)

Методические указания к лекциям.

Главное в период подготовки к лекционным занятиям – научиться методам самостоятельного умственного труда, сознательно развивать свои творческие способности и овладевать навыками творческой работы. Для этого необходимо строго соблюдать дисциплину учебы и поведения. Четкое планирование своего рабочего времени и отдыха является необходимым условием для успешной самостоятельной работы.

В основу его нужно положить рабочие программы изучаемых в семестре дисциплин.

Каждому студенту следует составлять еженедельный и семестровый планы работы, а также план на каждый рабочий день. С вечера всегда надо распределять работу на завтрашний день. В конце каждого дня целесообразно подводить итог работы: тщательно проверить, все ли выполнено по намеченному плану, не было ли каких-либо отступлений, а если были, по какой причине это произошло. Нужно осуществлять самоконтроль, который является необходимым условием успешной учебы. Если что-то осталось невыполненным, необходимо изыскать время для завершения этой части работы, не уменьшая объема недельного плана.

Самостоятельная работа на лекции. Слушание и запись лекций – сложный вид вузовской аудиторной работы. Внимательное слушание и конспектирование лекций предполагает интенсивную умственную деятельность студента. Краткие записи лекций, их конспектирование помогает усвоить учебный материал. Конспект является полезным тогда, когда записано самое существенное, основное и сделано это самим студентом.

Не надо стремиться записать дословно всю лекцию. Такое «конспектирование» приносит больше вреда, чем пользы. Запись лекций рекомендуется вести по возможности собственными формулировками. Желательно запись осуществлять на одной странице, а следующую оставлять для проработки учебного материала самостоятельно в домашних условиях.

Конспект лекции лучше подразделять на пункты, параграфы, соблюдая красную строку. Этому в большой степени будут способствовать пункты плана лекции, предложенные преподавателям. Принципиальные места, определения, формулы и другое следует сопровождать замечаниями «важно», «особо важно», «хорошо запомнить» и т.п. Можно делать это и с помощью разноцветных маркеров или ручек. Лучше если они будут собственными, чтобы не приходилось просить их у однокурсников и тем самым не отвлекать их во время лекции.

Целесообразно разработать собственную «маркографию» (значки, символы), сокращения слов. Не лишним будет и изучение основ стенографии. Работая над конспектом лекций, всегда необходимо использовать не только учебник, но и ту литературу, которую дополнительно рекомендовал лектор. Именно такая серьезная, кропотливая работа с лекционным материалом позволит глубоко овладеть формируемыми компетенциями.

Методические указания к практическим занятиям.

Практические занятия ориентируют преподавателя и студента на интерактивный процесс усвоения курса, где рассматриваются сложные проблемные вопросы программы, с обязательным использованием источниковедческой базы. Это связано с основной дидактической задачей практических занятий – обучению студентов анализу источников и формированием навыков работы с научной литературой. Подобный подход стимулирует самостоятельное творческое отношение к профессии и способствует подготовке к преподавательской деятельности. Происходит обучение навыкам публичной дискуссии, профессионала, ориентированного на умение не только высказывать и отстаивать личностную позицию, но и на принятие точки зрения оппонентов, поиска группового консенсуса в рассмотрении проблемы.

Целью практических занятий является закрепление, расширение и углубление знаний по темам лекций, выработка навыков публичного выступления и дискуссии, а также понимание и практическое использование положений и методов, составляющих дисциплину.

Семинар проводится по узловым и наиболее сложным вопросам (темам, разделам) учебной программы. Он может быть построен как на материале одной лекции, так и на содержании обзорной лекции, а также по определённой теме без чтения предварительной лекции. Главная и определяющая особенность любого семинара – наличие элементов дискуссии, проблемности, диалога между преподавателем и студентами и самими студентами.

При подготовке классического семинара желательно придерживаться следующего алгоритма:

а) разработка учебно-методического материала: формулировка темы, соответствующей программе и стандарту; определение дидактических, воспитывающих и формирующих целей занятия; выбор методов, приемов и средств для проведения семинара; подбор литературы для преподавателя и студентов; при необходимости проведение консультаций

для студентов;
б) подготовка обучаемых и преподавателя: составление плана семинара из отдельных вопросов; предоставление студентам времени (не менее недели) дней для подготовки к семинару; предоставление рекомендаций о последовательности изучения литературы (учебники, учебные пособия, руководства и положения, конспекты лекций, статьи, справочники, информационные сборники и др.); создание набора наглядных пособий.
Практическое занятие подразумевает два виды работ: подготовку сообщения на заданную тему и участие в обсуждении проблемы, затронутой сообщением.
Для более точного понимания материала практических занятий рекомендуется перед каждым из занятий прочитать соответствующую главу в рекомендуемой литературе. Подготовку к практическим занятиям следует начинать как минимум за неделю до его начала. Прежде всего, необходимо познакомиться с темой и вопросами занятия. Обязательными компонентами подготовки к практическим занятиям являются доскональный анализ источников и прочтение научной литературы. Так же необходим поиск информации в изданиях из дополнительного списка литературы, сети Интернет, других источников. Таким образом, обучающиеся должны внимательно разобрать каждый вопрос, записав наиболее важные факты, подходы и концепции в тетрадь.
На семинар желательно являться с запасом сформулированных идей, хорошо, если они будут собственного производства; если вы собираетесь пользоваться чужими формулировками, то постарайтесь в них сориентироваться как можно лучше. Выступления должны быть по возможности компактными и в то же время вразумительными. На практических занятиях обучающиеся дают развернутые ответы на поставленные вопросы, дополняют, не повторяя уже сказанного другими. Рассмотрение каждого вопроса заканчивается подведением итогов, формулированием наиболее важных выводов, которые следует записать в тетрадь.
Подводя итоги семинара, можно использовать следующие критерии (показатели) оценки ответов: полнота и конкретность ответа; последовательность и логика изложения; связь теоретических положений с практикой; обоснованность и доказательность излагаемых положений; наличие качественных и количественных показателей; наличие иллюстраций к ответам в виде исторических фактов, примеров и пр.; уровень культуры речи; использование наглядных пособий и т.п.
В конце семинара рекомендуется дать оценку всего семинарского занятия, обратив особое внимание на следующие аспекты: качество подготовки; степень усвоения знаний; активность; положительные стороны в работе студентов; ценные и конструктивные предложения; недостатки в работе студентов; задачи и пути устранения недостатков.

Методические указания к самостоятельной работе.
Самостоятельная работа обучающихся предусмотрена учебным планом и должна способствовать более глубокому усвоению изучаемого курса, формированию навыков исследовательской работы и ориентировать обучающихся на умение применять теоретические знания на практике.
Самостоятельная работа обучающихся предполагает дальнейшее развитие исследовательских способностей у студента. В процессе самостоятельной работы студент обучается профессиональной работе с первоисточниками, их поиску и критическому осмыслению. На данном этапе предлагается формирование и закрепление навыков по выявлению проблемы, ее формулировка, постановка целей исследования, систематизация и анализ литературы, оформление и аргументация своей позиции. Этот тип работы демонстрирует уровень квалификации студента и подтверждает его исследовательский статус.
В процессе изучения данной дисциплины выделяется два вида самостоятельной работы – аудиторная, под руководством преподавателя, и внеаудиторная. Аудиторная самостоятельная работа по дисциплине выполняется на учебных занятиях под непосредственным руководством преподавателя и по его заданию. Внеаудиторная самостоятельная работа выполняется студентом по заданию преподавателя, но без его непосредственного участия.
Основными видами самостоятельной работы студентов без участия преподавателей являются: формирование и усвоение содержания конспекта лекций на базе рекомендованной лектором учебной литературы, включая информационные образовательные ресурсы; подготовка к практическим занятиям; написание рефератов, эссе; выполнение контрольных работ; выполнение микроисследований.
Внеаудиторные самостоятельные занятия студентов представляют собой логическое продолжение аудиторных занятий, проводятся по заданию преподавателя, который инструктирует обучаемых и устанавливает сроки выполнения задания. В отличие от других форм организации учебного процесса затраты времени на выполнение этой работы не регламентируются расписанием. Режим и продолжительность работы выбирает сам обучаемый в зависимости от своих способностей и конкретных условий.
Основными видами самостоятельной работы студентов с участием преподавателей являются: коллоквиум как форма контроля освоения теоретического содержания дисциплин; прием и разбор домашних заданий (в часы практических занятий). Преподаватель учитывает результаты самостоятельной работы при подведении итогов освоения обучающимися учебной дисциплины.

Методические указания к зачету.
Зачеты, как правило, служат формой проверки усвоения учебного материала практических и семинарских занятий, а также проверки результатов учебных и производственных практик.
При подготовке к зачёту студент должен правильно и рационально распланировать свое время, чтобы успеть качественно и на высоком уровне подготовиться к ответам по всем вопросам. Зачёт призван побудить студента получить дополнительно новые знания. Во время подготовки к зачёту студенты также систематизируют знания, которые они пробрели при изучении разделов курса. Это позволяет им уяснить логическую структуру курса, объединить отдельные темы в единую систему, увидеть перспективы развития законодательства.
Самостоятельная работа по подготовке к зачёту во время сессии должна планироваться студентом, исходя из общего объема вопросов, вынесенных на зачёт и дней, отведенных на подготовку к зачёту. При этом необходимо, чтобы последний день или часть его, был выделен для дополнительного повторения всего объема вопросов в целом. Это

позволяет студенту самостоятельно перепроверить уровень усвоения материала. Важно иметь в виду, что для целей воспроизведения материала учебного курса большую вспомогательную роль может сыграть информация, которая содержится в рабочей программе курса.
Тщательная подготовка к зачету и начинается с первого занятия, поскольку лишь систематический, повседневный, рационально организованный учебный труд может обеспечить успешный результат.
С вопросами, выносимыми на зачет, студент может ознакомиться заранее. При подготовке устных ответов на них необходимо последовательно восстановить в памяти материал каждой темы, каждого раздела курса. Для этой цели следует использовать конспекты лекций и первоисточников, записи, сделанные при подготовке к семинарам, а также учебную и научную литературу.
В зависимости от индивидуальных навыков и способов самостоятельной работы студент может делать краткие конспекты вариантов ответов, повторять их устно на память, составлять тезисы или планы ответов. Важно также правильно распределить время, отведенное на подготовку таким образом, чтобы имелась возможность повторить изученный материал накануне дня зачета. Не следует пренебрегать консультациями, которые организует кафедра и преподаватель по каждому предмету во время сессии и в межсессионный период. Здесь можно выяснить все непонятные толкования, незнакомые термины и формулировки, уточнить те или иные положения, сведения и идеи, организационные вопросы, связанные с порядком проведения зачета.
За отведенное на зачете время для подготовки к ответу необходимо составить примерный план (последовательную схему) ответа с включением в него всех важнейших проблем и значимых нюансов в предполагаемой логике изложения материала. При этом совершенно не обязательно подробно прописывать все содержание, поскольку это занимает лишнее время и затрудняет выделение опорных мыслей и главных идей.
При приеме зачета у лиц с ограниченными возможностями здоровья допускается присутствие в аудитории лица, оказывающего обучающемуся соответствующую помощь.

Рекомендации по обучению лиц с ограниченными возможностями здоровья.
В соответствии с методическими рекомендациями Минобрнауки РФ (утв. 8 апреля 2014 г. N АК-44/05вн) в курсе будут использованы социально-активные и рефлексивные методы обучения с целью оказания помощи в установлении полноценных межличностных отношений с другими обучающимися, создании комфортного психологического климата в группе. Подбор и разработка учебных материалов производятся с учетом необходимости предоставления материала в различных формах: аудиальной, визуальной, с использованием специальных технических средств и информационных систем.
Освоение дисциплины лицами с ОВЗ осуществляется с использованием средств обучения общего и специального назначения (персонального и коллективного использования). Материально-техническое обеспечение приспособлено (аудитории) к нуждам лиц с ОВЗ.
Форма проведения аттестации для обучающихся с ОВЗ устанавливается с учетом индивидуальных психофизических особенностей. Для обучающихся с ОВЗ предусматривается доступная форма предоставления заданий оценочных средств, а именно:
•в печатной или электронной форме (для лиц с нарушениями опорно-двигательного аппарата);
•в печатной форме или электронной форме с увеличенным шрифтом и контрастностью (для лиц с нарушениями слуха, речи, зрения);
•методом чтения задания вслух (для лиц с нарушениями зрения).
Обучающимся с ОВЗ увеличивается время на подготовку ответов на контрольные вопросы. Для таких обучающихся предусматривается доступная форма предоставления ответов на задания, а именно:
•письменно на бумаге или набором ответов на компьютере (для лиц с нарушениями слуха, речи);
•выбором ответа из возможных вариантов с использованием услуг ассистента (для лиц с нарушениями опорно- двигательного аппарата);
•устно (для лиц с нарушениями зрения, опорно-двигательного аппарата).
При необходимости для обучающихся с ОВЗ процедура оценивания результатов обучения может проводиться в несколько этапов.
При возникновении особых обстоятельств освоение дисциплины осуществляется с применением электронного обучения и дистанционных образовательных технологий.